

STYLE W SZTUCE EUROPEJSKIEJ (do pocz. XX w.)

Styl	Początki	Rozpowszechnienie	Charakterystyczne formy	Wybrani twórcy
Romański	XI w. Europa Zach.	występował w Europie Zachodniej, Środkowej oraz na Bliskim Wschodzie (gdzie dotarły wyprawy krzyżowe); trwał do XIII w.	Głównie sztuka kościelna, przejawiająca się przede wszystkim w architekturze . Dla kościołów charakterystyczne grube mury, niewielkie okna, półkoliste łuki; zamiłowanie do prostych, kubiecznych brył. Dobrze opracowana kostka kamienna podstawowym budulcem. W rzeźbie i w malarstwie (najczęściej podporządkowanym architekturze) dominują tematy religijne, ekspresyjne przedstawienia, często przerysowane proporcje, malarstwo linearne, bez światłocienia i perspektywy	większość dzieł anonimowa
Gotyck	I poł. XII w. Francja	w XIII w. — Europa Zachodnia (w Anglii już w końcu XII w.) i Środkowa (gotyk w zasadzie nie objął Włoch)	Architektura : budowle sakralne, ale także świeckie: obronne, miejskie (ratusze), rezydencjonalne. Jako budulec oprócz kamienia używana masowo (zwł. na Niżu Europejskim) cegła o zróżnicowanym kształcie, często glazurowana i wielobarwna. Sklepienia krzyżowo-żebrowe, liczne przypory, ostrołukowe wysokie okna (często z witrażami), bogata ornamentyka podkreślająca strzelistość architektury. Malarstwo i rzeźba : rozkwit miniatury, polichromii i malarstwa tablicowego, częste wieloskrzydłowe ołtarze. Wzrost realizmu przedstawień. Tematyka gł. religijna, nie stroniąca jednak od rodzajowości. W rzeźbie silny związek z architekturą (często rzeźby naturalnej postaci), polichromowana rzeźba drewniana. Początkowo gł. realizm, później tendencje ekspresjonistyczne (ze zdeformowanymi postaciami ludzkimi). Rozkwit rzemiosła artystycznego (m.in. złotnictwo, haft artystyczny)	Architektura: Villard de Honnecourt (Francja), Wilhelm z Sens (Anglia) Rzeźba: Weit Stoss (Wit Stwosz, Polska i Niemcy) Malarstwo: Giotto (Włochy), bracia von Eyck, Roger van der Weyden, Memling (Niderlandy), bracia Limburg (miniatury, Francja)
Renesans	XIV w. Włochy	w Europie Zachodniej w XV w., w Europie Środkowej — XVI w.; trwał do początku XVII w.	Nawiązywanie do tradycji antycznej, harmonia i statyka kompozycji. Tematyka zarówno religijna, jak i świecka. Wzrost rangi społecznej artysty. Architektura : częste wykorzystanie kopuły i kolistego łuku, podkreślanie linii poziomych (gzymsy i fryzy), częste belkowane stropy z kasetonami, liczne budowle pałacowe. Malarstwo : rozwój perspektywy, tematy religijne i mitologiczne, oparcie kompozycji na trójkącie. Rzeźba : nawiązywanie do tradycji rzymskich (m.in. popiersia, posągi konne, rzeźba nagrobna)	Architektura: Bramante, Brunelleschi (Włochy) Rzeźba i malarstwo: Donatello, Leonardo da Vinci, Rafael, Tycjan (Włochy), Dürer (mal. i grafika, Niemcy), Bosch (malarstwo, Niderlandy)
Manieryzm	połowa XVI w. Włochy	we Włoszech do końca XVI w., w Europie Zachodniej i Środkowej do pocz. XVII w.	Powstał jako reakcja na spokojny, zrównoważony renesans; dzieło sztuki traktowane jako wyraz indywidualizmu i wirtuozerii artysty. W architekturze zastosowanie na dużą skalę ornamentyki. Zarówno w architekturze, jak i rzeźbie i malarstwie wykorzystanie efektów światłocieniowych, częste skomplikowane kompozycje (rzeźby przede wszystkim z brązu, rzadko stosowany marmur). Okres manieryzmu traktowany jest niekiedy jako schyłkowa faza renesansu	Malarstwo: Tintoretto, Bronzino (Włochy), El Greco (Hiszpania) Rzeźba: Cellini, Giovanni da Bologna
Barok	koniec XVI w. Włochy	Europa i Ameryka Łacińska; trwał do pocz. XVIII w.	Cechy główne: dynamizm, bogactwo ornamentacji, monumentalizm, efekty światłocieniowe. Rzeźba : silna ekspresja, patos, teatralność gestu, wygięcie postaci. Chętnie stosowany marmur, polichromia i złocenie. Malarstwo : częsty kontrastowy światłocień i kompozycja oparta na liniach ukośnych, znakomite opanowanie perspektywy, krajobraz jako samodzielny temat. Architektura : nowy typ kościoła (prototyp — jezuicki kościół <i>Il Gesù</i> w Rzymie); silny związek z rzeźbą (obfitość figur, stiuki) oraz malarstwem. Wielkie pałace i ogrody o regularnym planie, w ogrodach częste efekty wodne (kaskady, kanały, baseny)	Architektura: Bernini (Włochy) Malarstwo: Caravaggio (Włochy), Velazquez, Murillo, Zurbarán (Hiszpania), Rubens, van Dyck (Flandria), Rembrandt (Holandia), Le Brun (Francja) Rzeźba: Bernini, Algardi (Włochy)

Styl	Początki	Rozpowszechnienie	Charakterystyczne formy	Wybrani twórcy
Rokoko	ok. 1720 Francja	Europa do ok. 1770	W przeciwieństwie do baroku unikanie tematów poważnych (rzadko tematyka religijna), w malarstwie dominują sceny rodzajowe, wyczuwalna często rytmika taneczna i „kapryśność”, często nuta sentymentalna, rozpowszechnia się malarstwo pastelowe i dekoracja malarska drobnych przedmiotów, przeważa jasna kolorystyka. Formy zewnętrzne architektury — barokowe lub klasycystyczne, natomiast we wnętrzach — jasne kolory, niewielkie, lekkie i ozdobne meble, ozdobne drobiazgi porcelanowe; charakterystyczne ornamenty muszlowe (rocaille) i roślinne. W sztuce ogrodowej pojawiają się ozdobne pawilony. Widoczne pewne wpływy sztuki chińskiej. Rokoko uważane jest niekiedy za schyłkową fazę baroku	Malarstwo: Watteau (Francja) Porcelana: wytwórnie w Sèvres, Miśni, Wiedniu Rzeźba: Günther (Bawaria) Architektura: Boffrand (Francja)
Klasy- cyzm	2 poł. XVIII w. Francja ^{ab} , Włochy	Europa, Ameryka; do ok. 1830, miejscami do końca XIX w.	Silne nawiązywanie (zwłaszcza w architekturze) do tradycji starożytnej Grecji i Rzymu oraz do renesansu z pocz. XVI w.; dążenie do ładu i harmonii, równowagi i statycznego spokoju. Architektura : budowle zazwyczaj na planie koła lub kwadratu, chętnie z kolumnadą (kolumny doryckie bez bazy), częste parki krajobrazowe, a w nich dekoracyjne akwedukty. Malarstwo : dążenie do przejrzystości kompozycji i doskonałości rysunku, ceniona tematyka historyczna, częste portrety. Okres wcześniejszy — neoklasycyzm, późniejszy — pseudoklasycyzm (ok. 1800–30, coraz więcej form cięższych i bardziej monumentalnych)	Architektura: Corazzi, Merlini Aigner (w Polsce) Rzeźba: Canova (Włochy), Thorvaldsen (Dania) Malarstwo: Poussin, David (Francja), Bacciarelli (w Polsce)
Neo- gotyk	poł. XVIII w. Anglia	Europa i Ameryka Pn., do pocz. XX w.	Nawrót do form historycznych z podkreśleniem form narodowych (gotyk angielski, niemiecki) w związku z romantycznym zainteresowaniem własną historią. Architektura : swobodne łączenie form gotyckich z innymi, w fazie późniejszej ściślej nawiązywanie do form historycznych i prace konserwatorskie (np. Malbork). Początkowo głównie siedziby wiejskie typu zamkowego (Anglia), od poł. XIX w. wielkie kościoły. Wpływ na dekorację wnętrz, meblarstwo i in.	Anglia: Nash, Butterfield Francja: Viollet-le Duc Polska: Aigner, Marconi, Książarski
Roman- tyzm	pocz. XIX w. Europa Zach.	do ok. 1860 (Europa, Ameryka Pn.)	Głównie malarstwo i grafika . Dynamiczne kompozycje, bogactwo kolorystyczne, silna ekspresja, zainteresowanie tematami historycznymi, ludowymi, aktualnymi (narodowo-wyzwoleńczymi), zwrot do kultury „północnej” (w przeciwieństwie do „środiemnomorskiej”), inspiracje średniowieczne (por. neogotyki) i orientalne	Francja: Delacroix Polska: Grottger, Michałowski Niemcy i Polska: Schinkel (architektura)
Akade- mizm	XVIII w. Włochy	Europa, XIX w.	Stosowanie się do kanonów antycznych, naśladowanie wielkich dzieł przeszłości (eklektyczne łączenie stylów); początkowo reprezentowane przez włoskie akademie sztuki, zakładane już w końcu XV w. W XIX w. akademie niejednokrotnie reprezentowały „oficjalny” nurt sztuki, konserwatyzm i jednoznaczne ferowanie wyroków estetycznych	Polska: Siemiradzki, Idźkowski
Impres- jonizm	ok. 1870 Francja	Europa, do pocz. XX w.	Kierunek w sztukach plastycznych, gł. w malarstwie . W 1874 pierwsza (wrogo przyjęta przez krytykę) wystawa w Paryżu. Dążenie do utrwalenia bezpośrednich wrażeń zmysłowych (często tworzenie w plenerze), nowe traktowanie koloru i światła (dywizjonizm, pointyizm, gra refleksów); swobodna technika malarska i kompozycja	Francja: Monet, Renoir, Degas Polska: Pankiewicz, Podkowiński
Secesja	ok. 1895	do ok. 1910 (Europa, Ameryka Pn.)	Dążenie do stworzenia nowego stylu w opozycji do m.in. akademizmu i impresjonizmu, proklamowana równość poszczególnych dziedzin sztuki przy preferowaniu rzemiosła artystycznego (m.in. meblarstwo). Zamiłowanie do płynnych, falistych linii, dekoracyjnych ornamentów (stylizowane motywy roślinne, zwierzęce), jasna kolorystyka. Malarstwo nawiązywało do symbolizmu. W Polsce w stylu secesyjnym tworzyli artyści związani z kręgiem Młodej Polski	Polska: Mehoffer, Wyspiański Francja: Guimard Hiszpania: Gaudi USA: Tiffany (jubilerstwo, szkło artystyczne)

^a Elementy klasycyzmu pojawiają się ok. 1720; ^b wczesny klasycyzm we Francji to tzw. styl Ludwika XVI; u schyłku XVIII w. (ubiory, meblarstwo) styl dyrektoriatu, a w 1. poł. XIX w. — empire.